કૃતિ પુસ્તિકા

ધોરણ - ૧૦
(પ્રથમ ભાષા)

ગુજરાતી

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય માધ્યમિક અને ઉચ્ચ માધ્યમિક
શિક્ષણ મંડળ, પુણે - ૪૧૧૦૦૪

વિભાગ-૧ પદ્ય

કાવ્ય – ૧

રૂડી વાંસળી

– નરસિંહ મહેતા

આકલન

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી પંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧) રૂડી રે રઢિયાળી, કહાના.............
અ) તારી વાંસળી રે
બ) તારી ઝાંઝરી રે
ક) તારી ટીલડી રે

૨) ઉઢાણી ભરાવી...........
અ) દાડમ-ડાળ
બ) આંબા ડાળ
ક) પીપળ ડાળ

* **જોડકાં જોડો.**

	અ	બ
૧)	હોંશીલો	અ) ગ્રહી
૨)	પાલવ	બ) કોડીલો
૩)	ઝાલી	ક) મેલો
૪)	છોડવું	ડ) છેડો

* **કાવ્યમાં વપરાયેલ શબ્દ લખો.**

૧) કૃષ્ણ માટે

૨) ઈંઢોણી માટે

૩) બેચેની માટે

૪) નિમિત્ત માટે

પાનું નં. ૧
રૂડી રે રઢિયાળી...............
................પાતળિયા કહાન

* ૧) વાંસળી માટે વપરાયેલ શબ્દ ----------, -----------
૨) પાણી ભરવા માટે લઈ જવાતી બે વસ્તુ ----------, ----------

* **૧) પદ્યને આધારે ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) કહો રે, બાઈ................. કેમ રહેવાય?

૨) જીવડો .... થાય.

૩) .... મેલ્યું રે સરોવર પાળ

૪) કહાનજી .... રે છેડો.

શબ્દસંપત્તિ :

૧) શબ્દને અંતે 'ળ' આવે તેવા શબ્દો.

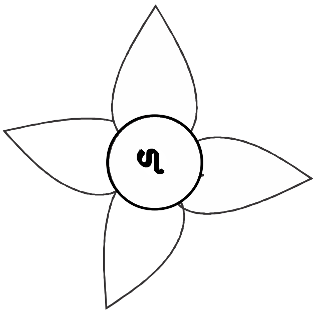

૨) શબ્દને અંતે 'ડા' આવે તેવા શબ્દ.

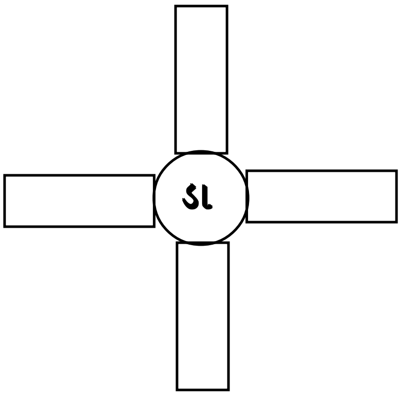

* **પદ્યાંશમાં આવેલા પ્રાસવાળા શબ્દો લખો.**

૧) 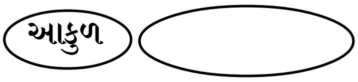

૨) 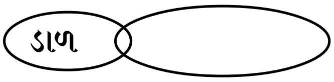

* **અભિવ્યક્તિ**

→ કહાનાની વાંસળીના સૂરની જનજીવન પર થતી અસર તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

કાવ્ય - ૨
ચંદ્રહાસ આખ્યાન
- પ્રેમાનંદ

આકલન :

૧) નીચેના વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો.

૧) ચંદ્રહાસનું નાક પોપટની ચાંચ જેવું છે ------------------

૨) ચંદ્રહાસે કોઈપણ આભૂષણ પહેર્યા નથી -----------------

૩) ચંદ્રહાસ કૌંતલ રાજાનો પુત્ર હતો ---------------------

૪) તેનું રૂપરંગ દેખી તારુણી ભાગી જતી -----------------

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી વાક્ય પૂર્ણ કરો.**

૧) મુખ છે....................

અ) ચંદ્ર જેવું સુંદર

બ) વાદળ જેવું કોમળ

ક) સૂર્ય જેવું તેજસ્વી

૨) હથેળી છે ....

અ) ગુલાબની પાંદડી જેવી

બ) કમળની પાંદડી જેવી

ક) મોગરાની કળી જેવી

પાનું નં. ૬

આકાશે અભ્ર.......................

.................નાખી પ્રેમની ભૂરકી.

શબ્દસંપત્તિ

* **વિરોધી શબ્દ લખો.**

૧) પાતાળ × --------------

૨) હીન × ----------------

૩) નફરત × ---------------

૪) સંકુચિત × -------------

* હિમ : હિમાલય : : હેમ : [ ]

કંઠ : કપોત : : કર : [ ]

* આભ્રણ = ----------, ----------

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો :**

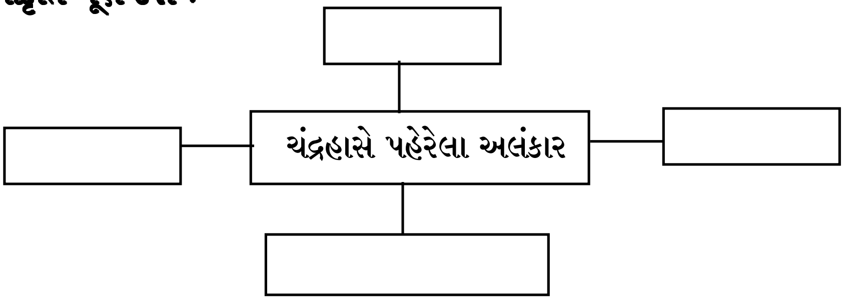

અભિવ્યક્તિ :

૧) ચંદ્રહાસના સૌંદર્યનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં લખો.

કાવ્ય – ૩

હાલરડું

- કૃષ્ણાબાઈ

આકલન :

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧) નંદજીનો બાપ ....

અ) ઝુલાવે પારણું

બ) ખવડાવે લાડવો

ક) પોઢાડે પારણે

૨) કહાનાને પારણે..................

અ) ઝુલે મોર ને ચકલી

બ) હીરની દોર રે

ક) જડિયાં હીરા રે

* **પદ્યને આધારે ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) નંદજીનો લાલો રે .... વહાલો રે.

૨) .... જેવા વીરા ઝુલાવે પારણું.

૩) હાલરડું ગાય .... રે.

૪) હરિ ! હાલો રે, ... હાલો રે.

પાનું નં. ૧૦
હરિ હાલો ....
.... ઝુલાવે પારણું.

શબ્દસંપત્તિ

* **પ્રાસવાળા શબ્દો શોધી લખો.**

૧) હાલો —— ૩) હીરા ——

૨) ખાપ —— ૪) લાલી ——

* **કાવ્યમાં કૃષ્ણ માટે વપરાયેલ બે નામ --------------, --------------**

* **યોગ્ય વિરોધી શબ્દની જોડી બનાવો.**

૧) વહાલો ૨) પોઢયો ૩) સુખદાયી ૪) ઉખાડ્યા

જડયા	દુઃખદાયી	દવલો	ઉઠયો

* **સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.**

૧)

ઘો	ડિ	યું	વે
અ	ઈ	કા	બ
ભા	ચ	ડ	ક
હિં	જ	ગ	ત્

૧) વિશ્વ ----------------
૨) વીરા ----------------
૩) પારણું ----------------
૪) ઝુલાવે ----------------

*

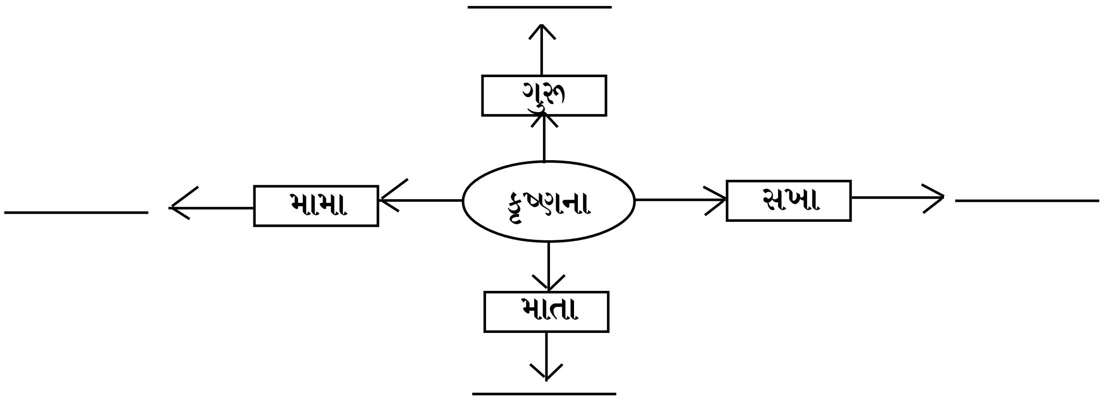

અભિવ્યક્તિ :

* ૧) કૃષ્ણના બાળસ્વરૂપનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં લખો.

કાવ્ય – ૪

લહેરિયું

– લોકગીત

આકલન :

* **કાવ્યપંક્તિઓ પૂર્ણ કરો.**

૧) નણદલ માગે.....................
૨) મારા દાદાનું ....
૩) મને લહેરિયાની ....
૪) ચાર ખૂણે ....

* **નીચેનાં વિધાનો સાચાં છે કે ખોટા તે લખો.**

૧) સાસુ લહેરિયું માગે છે....................
૨) ડાબલા ત્રણે ખૂણામાં મૂક્યા છે ....
૩) લહેરિયું દાદાએ આપ્યું છે ....
૪) ભાઈ બહેનને મનાવે છે ....

કાવ્યપંક્તિ પાનું નં ૧૪
નણદલ માગે ....
.... ઘણી હોંશ રે

શબ્દસંપત્તિ :

* **કાવ્યમાં આવતા તળપદા શબ્દો.**

૧) ____ ૨) ____

* **અર્થપૂર્ણ કાવ્યપંક્તિ લખો.**

૧) લાંક મારી હો બાંધેલ માતાની

૨) ડાબલા કરું રે ભાભી શું રે તમારા.

* **અયોગ્ય શબ્દ પર ગોળ કરો.**

૧) પટોળા, બેડલાં, લહેરિયું, ડાબલાં

૨) નણંદ, ભરથાર, દાદા, માતા

* **યોગ્ય જોડકાં જોડો.**

	અ	**બ**
૧)	લાંક	અ) સારા
૨)	હામ	બ) કિનાર
૩)	લ્યો રે	ક) હોંશ
૪)	સારેરાં	ડ) લઈ લો

* **સાડીના પ્રકાર**

૧) ____	૩) ____
૨) ____	૪) ____

અભિવ્યક્તિ :

* ૧) કાવ્યનો રસાસ્વાદ કરાવો.

કાવ્ય – ૫

હિતવચનો

– નર્મદ

આકલન :

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી પંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧) પીઠ પાછળ લોક...............

અ) ભૂંડું બોલે બ) સારું બોલે ક) વધુ પડતું બોલે

૨) નાના પાસેથી લેવી.........

અ) નાની વારતા બ) બાળ વારતા ક) ચાતુરીની વારતા

૩) એક કામ પૂરું થયેથી......

અ) હાથ બીજે ઘાલવો બ) કામ બીજે કરવું ક) વિચાર બીજો કરવો

૪) પતે કજિયો ઘર મેળે.......

અ) આપ બળે કરતા બ) ઘર ફૂટે ઘર જાય ક) કાજી પાસે ના જાતા

* **નીચેનાં વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો.**

૧) ધન જુવાની ઉંમર ઉપર ભરોસો રાખવો ------------------

૨) જે નિંદા કરે તેની સાથે ખૂબ લડવું ------------------

૩) કજિયો ઘરમેળે પતાવી લેવો ------------------

૪) બેની વાતમાં ત્રીજાએ ન બોલવું ------------------

પાનુ નં ૧૭
ધન જુવાની ....
.... વિચાર ન આલવો

શબ્દસંપત્તિ :

* **કાવ્યમાંથી વિરોધી શબ્દો શોધો.**

૧) વખાણ × -------------

૨) સારું × -------------

૩) મોટા × -------------

૪) સ્નેહભાવ × -------------

* **સમાનાર્થી શબ્દની જોડી બનાવો.**

શાણો ભૂંડું, મૂએલા, આલવો

ખરાબ	આપવું	હોશિયાર	મરેલા

* **શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.**

૧) બીજાના પર ઉપકાર કરવો -------------

૨) મરેલો માણસ -------------------

૩) બન્ને પક્ષના કજિયાનું સમાધાન કરનાર ----------------

૪) કાને ન સાંભળનાર --------------

* **અભિવ્યક્તિ**

→ કાવ્યનો રસાસ્વાદ કરાવો.

કાવ્ય – ૬

સ્મરણસંહિતા

– નરસિંહરાવ દિવેટિયા

આકલન

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી પંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧) ત્યહાં ધનશકલ......................

અ) ઝીણું પળે

બ) ઊંડુ પળે

ક) નાનું પળે

૨) પૂર્વમાં જો.....................

અ) નભ વિશે

બ) ચંદ્ર વિશે

ક) સૂર્ય વિશે

૩) દિવ્યમન્દિર ઊઘડયું ને.............

અ) તાતચરણે એ ઢળ્યો

બ) માતચરણે એ ઢળ્યો

ક) માત-તાત ચરણે એ ઢળ્યો

૪) બાળ મુજ ....

અ) ઊભો રહ્યો

બ) સૂઈ ગયો

ક) બેસી ગયો

* **નીચેનાં વિધાનો ખરાં છે કે ખોટા તે લખો.**

૧) બાળક દિવ્ય તેજથી દીપી રહયો છે. -----------------

૨) કવિ પુત્રના અવસાનથી દુ:ખી થાય છે. -----------------

૩) પુત્ર ઈશ્વરની જ્યોતિમાં ભળી રહ્યો છે. -----------------

૪) અહીં મૃત્યુ એ શોકનો પ્રસંગ છે. -----------------

* **યોગ્ય રીતે જોડો.**

	અ	**બ**
૧)	દિવ્ય મંદિર	અ) એ ઢળ્યો
૨)	સૌમ્ય રૂપ	બ) ચંદ્રિકા
૩)	ઈશ-પ્રેમની	ક) ઊઘડ્યું
૪)	તાતચરણે	ડ) શું એ દીસે !

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) ઈશ-પ્રેમની .... ઝીલતું જે ધન્ય જ બને.

૨) દિવ્ય .... ઊઘડ્યું, ને તાતચરણે એ ઢળ્યો.

૩) રેડતી આનન્દને ત્યહાં .... ઝીણું પળે.

૪) જગ ભણીથી નિરખતાં .... શું એ દીસે !

* **યોગ્ય રીતે જોડો.**

વિશેષણ	**વિશેષ્ય**
૧) દિવ્ય	અ) રૂપ
૨) પૂર્ણ	બ) સ્વરૂપ
૩) સુક્ષ્મ	ક) દીપ્તિ
૪) સૌમ્ય	ડ) ચંદ્રકળા

પાનુ નં. ૨૦
દિવ્ય દીપ્તિથી ....
.... એ દીસે !

શબ્દસંપત્તિ :

* **પદ્યાંશમાં આ શબ્દનો ઉલ્લેખ નથી.**

અ) દિવ્ય બ) સવાર ક) મન્દિર ડ) નભ

* **ઘનશકલ એટલે ....**

અ) એક વાદળ
બ) બધા વાદળ
ક) આછા વાદળ
ડ) મેઘધનુષ્ય

* **આ શબ્દ દીપ્તિ શબ્દનો અર્થ સૂચવે છે.**

અ) ઈશ્વર બ) અંધકાર ક) જ્યોતિ ડ) સૂર્ય

* **'પુત્ર' અર્થ દર્શાવતો પદ્યાંશનો શબ્દ.**

અ) કુંવર
બ) લાલ
ક) બાળ
ડ) દીકરો

અભિવ્યક્તિ :

* **કાવ્યનો રસાસ્વાદ તમારા શબ્દોમાં કરો.**

કાવ્ય – ૭

બીજું હું કાંઈ ન માંગુ

- ભાનુશંકર વ્યાસ

આકલન

* **નીચેની પંક્તિઓ પૂર્ણ કરો.**

અ) આપને તારા ....

બ) સુણજે આટલો ....

ક) તુંબડું મારું ....

ડ) પછી મારી ....

* **યોગ્ય રીતે જોડો.**

આપને તારા	ધૂન જગાવું
તુંબડું મારું	આર્ત તણી પોકાર
પછી મારી	અંતરનો એઠ તાર
સુણ જે આટલો	પડયું નકામું

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) આપને તારા .... નો એક તાર.

૨) સુણજે આટલો .... તણો પોકાર.

૩) .... મપું પડ્યું ન કામું.

૪) કોઈ ....નહીં એના સામું.

* ૧) .... શબ્દનો અહીં ઉલ્લેખ નથી.

(તાર, પોકાર, ધૂન, પરોક્ષ)

૨) તુંબડું રૂપક .... માટે યોજાયું છે.

(શરીર, ફળ, ફૂલ, ઝાડ)

૩) સંગીતના તારવાળા વાદ્યોના નામ લખો ----------, ----------

૪) આર્ત પોકાર એટલે ....

(અંતરનો આવાજ, ધૂન, દુ:ખની ફરિયાદ)

પાનુ નં. ૨૩
આપને તારા ....
.... ધૂન જગાવું.

શબ્દસંપત્તિ :

* **વિરોધી શબ્દ લખો.**

બીજું × ----------------

કામનું × ----------------

લે × -----------------

છોડવું × ---------------

* **એક શબ્દના બે અર્થ લખો.**

તાર -

અંતર -

*   **રવાનુકારી (પ્રાસવાળા શબ્દો લખો.)**

    તાર -

    નકામું -

*   **ક્રિયા કરનારના નામ લખો.** (પ્રવાસી, પૂજારી, ધૂની, સેવક)

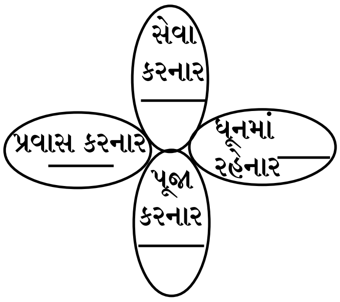

*   **૧) નીચેનામાંથી આ શબ્દનો અહીં ઉલ્લેખ નથી.**

    અ) પ્રત્યક્ષ   બ) ધૂન   ક) તાર   ડ) પોકાર

    ૨) સંગીતના વાદ્યોનાં નામ

    ૩) નીચે આપેલા શબ્દોને યોગ્ય ક્રિયાના અર્થમાં લખો.

    પ્રવાસી, પૂજારી, ધૂની, સેવક

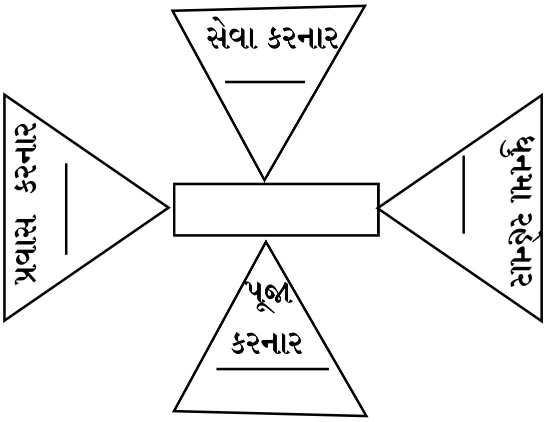

*   **સમાનાર્થી શબ્દોનાં જોડકાં જોડો.**

અ	બ
૧) અંતર	અ) લગની
૨) તાર	બ) અન્ય
૩) બીજુ	ક) તંતુ
૪) ધૂન	ડ) મન

અભિવ્યક્તિ :

*   **કાવ્યનો ભાવાર્થ તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.**

કાવ્ય – ૮

એકરત્ના વસુંધરા

– મનસુખલાલ ઝવેરી

આકલન

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી પંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧) યુદ્ધના ક્લેશથી થાક્યું ....
અ) હાર્યું વિવિધ તાપથી
બ) ત્રાસ્યું ત્રિવિધ તાપથી
ક) મનુજ મન આજે

૨) સામાજવો તણી હેલંતી..................
અ) સત્તા જે ના લાવી શકી
બ) ખુશી જે ના આપી શકી
ક) લક્ષ્મી જે લાવી ના શકી

પાનુ નું. ૨૬
યુદ્ધના કલેશથી જાગ્યું...............
........................રાષ્ટ્ર ચૈતન્ય સાંદતું

* **પદ્યાંશમાં દ્રષ્ટિમાંગલ્યના દ્રષ્ટા**

અ) ગાંધીબાપુ   ૨) સરદાર વલ્લભભાઈ   ૩) મોરારજી દેસાઈ

* **પદ્યને આધારે ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) માનવી હૈયું જે .... રહ્યું આત્મતણા અમી.
૨) આપના ....પન્થ એને ભલ્યા નવા.
૩) તે મળ્યું એહને .... ! આપના કર્મયોગમાં.
૪) .... તણી હેલંતી લક્ષ્મી જે લાવી ના શકી.

શબ્દસંપત્તિ

* **પ્રસ્તુત શબ્દના સ્થાને પદ્યાંશમાં પ્રયોજાયેલ શબ્દ લખો.**

૧) માણસ –   ૩) લડાઈ –
૨) રસ્તો –   ૪) સફળતા –

* પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ થયેલો યોગ ....
અ) કર્મ   બ) ધર્મ   ક) મર્મ

* ત્રણ પ્રકારના તાપને દર્શાવતો શબ્દ
જવાબ – –––––––––––––

ત્રિવિધ તાપ
ત્રિકાળ તાપ
ત્રિદેવ તાપ

*   **શબ્દનો યોગ્ય અર્થ પસંદ કરો.**

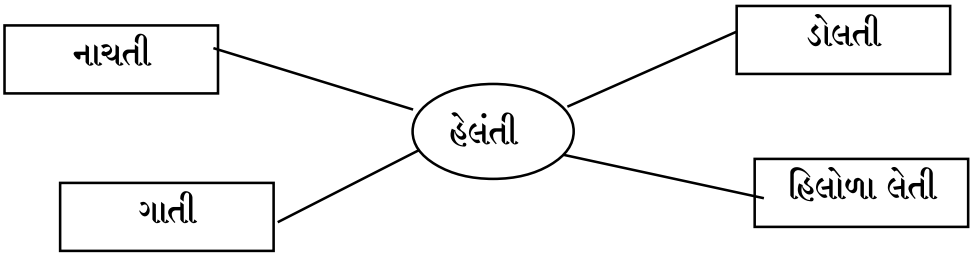

*   **યોગ્ય રીતે જોડો.**

મોંઘી	પરાજય
વિજય	સોંઘી
કલેશ	વિષ
અમૃત	શાંતિ

*   નીચે આપેલા શબ્દખેલમાંથી આપેલા શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો જુદા તારવી લખો.

૧) વિલાસ   ૨) વારુણિ   ૩) વિજય   ૪) અમી

જા	મો	ના	અ
મ	જ	વિ	મૃ
દી	દિ	ર	ત
જી	ત	રા	મી

અભિવ્યક્તિ

→ કાવ્યનો ભાવાર્થ સમજાવો.

કાવ્ય – ૯

ગૂજરાત મોરી મોરી રે

– ઉમાશંકર જોશી

આકલન

*   **નીચેની પંક્તિઓ પૂર્ણ કરો.**

૧) ભારતની ....

૨) સમદરના ....

૩) ડગલે ....

૪) ગિરનારી ....

*   **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) આંખની અમીમીટ ઊમટે.....................

૨) .... વાડીએ છાતી શી ઊભરે !

૩) ભારતની .... ઝાઝેરી ગૂજરાત.

૪) .... વાડીએ છાતી શી ઉભરે.

* **યોગ્ય જોડકાં જોડો.**

(અ)	(બ)
૧) સાબરના	અ) ઈડરિયો
૨) રેવાના	આ) માંકાળી મૈયા
૩) ગઢ	ઇ) મર્દાની સોણલા
૪) પાવાના ટોડલે	ઈ) અમરતની મર્મર

* **નામ લખો.**

૧) ગુજરાતના ગઢ

૨) ગુજરાતના શહેરો

૩) ગુજરાતના પ્રસિદ્ધ કવિ કે લેખકો

૪) ગુજરાતના પ્રસિદ્ધ ઉદ્યોગપતિઓ

પાનુ નં. ૨૯
મળતાં મળી ગઈ.....................
.... છાતી શી ઊભરે.

શબ્દસંપત્તિ

* **પદ્યાંશમાં પ્રયોજાયેલા પ્રાસવાળા શબ્દો લખો.**

૧) આઘેરી ----------, -------------
૨) સુણાવતી -------------
૩) મૈયા --------------
૪) ચરોતરે -----------

* ગુજરાતની નદીઓના નામ લખો

* 'ભોગ' માટેના સમાનાર્થી શબ્દો ૧) ------------ ૨) -----------

* 'સમુદ્ર' આ શબ્દ માટે પદ્યાંશમાં પ્રયોજાયેલ શબ્દ.

દરિયો   સાગર   સમદર

અભિવ્યક્તિ

→ કાવ્યનો રસાસ્વાદ કરાવો.

કાવ્ય – ૧૦

નીરખું નિર્નિમેષ

– રાજેન્દ્ર શાહ

આકલન કૃતિ

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી વિધાન પૂર્ણ કરો.**

૧) નેણના તરલ તેજમાં ન્યાળું....................

૧) મલકતું તારું હેત ૨) હસતું તારું હેત ૩) છલકતું તારું હેત

૨) ઘર તે ગગન જોઈ લ્યો જાણે............

૧) સિન્ધુને પ્રવેશ ૨) બિન્દુને પ્રવેશ ૩) ઈન્દુને પ્રવેશ

૩) નિરખું નિર્નિમેષ, સાંજને સમય ....

૧) વાંસળીને લય ૨) મોરલીને લય ૩) સારંગીને લય

૪) કામની રહે નવ કામના, જયાં ત્યાં..............

૧) રમતું તારું રૂપ ૨) હસતું તારું રૂપ ૩) ડોલતું તારું રૂપ

* **યોગ્ય રીતે જોડો :-**

ગગને			નેણનાં
	તેજ	ઈન્દુ	
	કામના	વાણી	
હોઠની			કામની

પાનું નં. ૩૨
[નીરખું નિર્નિમેષ ....
....................નીરખું નવોન્મેષ]

* **યોગ્ય રીતે જોડો.**

૧) સાંજને સમય	૧) તેજના ન્યાળું
૨) હાય વ્રીડાથી	૨) નવ કામના
૩) કામની રહે	૩) પ્રેમનો હે પ્રિય !
૪) નેણનાં તરલ	૪) હાર પામીને

શબ્દસંપત્તિ :

* **યોગ્ય પર્યાય પસંદ કરીને યોગ્ય સ્થળે લખો.**

સમુદ્ર ------	કલરવ	મોરલી------
	ઘૂઘવાટ	
	લય	
પક્ષી ------	ગુંજન	ભમરો ------

* **કાવ્યમાંથી સમાનાર્થી શબ્દો શોધો.**

વાળ ------------

આંખ ------------

પ્રેમ -------------

ચંદ્ર -------------

* **સૂચના મુજબ કરો.**

→ પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ ન કરાયેલ શબ્દ

(સાંજ) (ધૂળ) (બપોર) (સમય)

→ પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ કરાયેલા શરીરના અંગો.

----------------- -----------------

→ 'જોવું' માટે વપરાયેલ શબ્દ :

------------- ---------------

→ 'પતિ' માટેનો સમાનાર્થી શબ્દ.

----

* 'વણ' એટલે નહિ..... 'વણ' પૂર્વપ્રત્યય લગાડીને બે શબ્દો બનાવો. [ ] [ ]

* **વિરોધી શબ્દો શોધીને લખો.**

ની	ર	ખું	હા	ર
ઈ	હ	જ	ન	મ
ન્દુ	સ	મ	ર	સાં
પ્રે	તું	જી	ણ	જ
મ	વ	મ	લિ	ન

રડતું × -------------

જીત × --------------

સવાર × -------------

સ્વચ્છ × -------------

* **અભિવ્યક્તિ**

કાવ્યનો રસાસ્વાદ કરાવો.

કાવ્ય -૧૧

હું ક્યાં કહું છું

- મરીઝ

આકલન

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

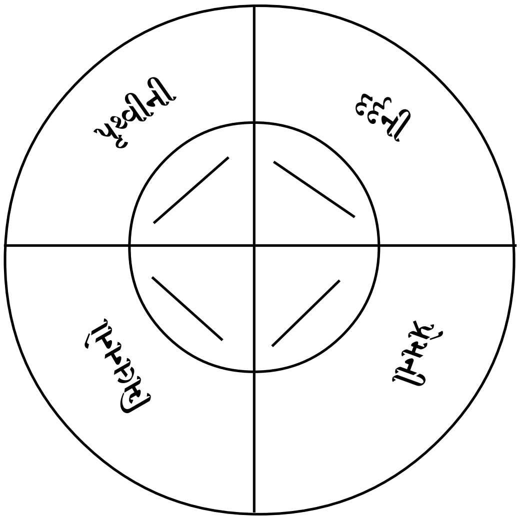

***   કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧) બસ તારા.....................

૨) એના મિલનની ....

૩) હમણાં ભલે.........................

૪) એવી તો બે દિલી થી ....

પાનું નં. ૩૬
હું ક્યાં કહું છું ....
.... જગા હોવી જોઈએ.

***   યોગ્ય રીતે જોડો.**

અ)	**બ)**
૧) પૃથ્વીની આ વિશાળતા	૧) સજા હોવી જોઈએ.
૨) હમણાં ભલે કહું છું	૨) દવા હોવી જોઈએ
૩) મેં એનો પ્રેમ ચાહ્યો	૩) અમથી નથી 'મરીઝ'
૪) હું ખુદ કહી ઊઠું કે	૪) બહુ સાદી રીતથી

શબ્દસંપત્તિ આકલન

→ પદ્યાંશમાં વપરાયેલ શબ્દો શોધો.

ઉદાસીનતા   ઈલાજ કરનાર   અવનિ   ઔષધિ

દવા   બેદિલી   હકીમ   પૃથ્વી

→ પદ્યાંશમાં વપરાયેલ વિરોધી શબ્દોના જોડકાં જોડો.

અ)	**બ)**
૧) ખબર	૧) નફરત
૨) મિલન	૨) સંકુચિત
૩) પ્રેમ	૩) બેખબર
૪) વિશાળ	૪) જુદાઈ

→ **અક્ષરો યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી અર્થપૂર્ણ શબ્દો બનાવો.**

તાળવિશા -

દિબેલી -

નલમિ -

ઝમરી -

* **શબ્દ બનાવો.**

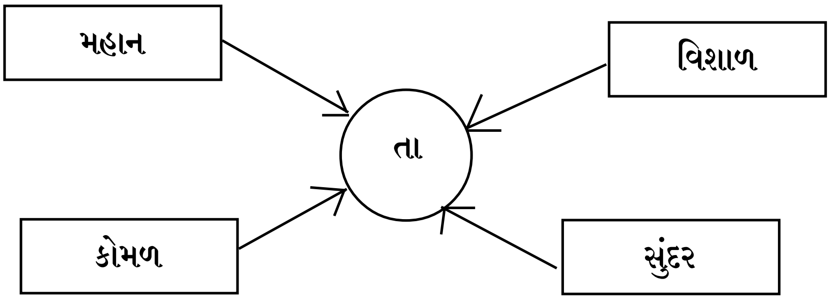

* **અભિવ્યક્તિ**

→ કાવ્યનો ભાવાર્થ સમજાવો.

→ 'પ્રેમની માગણીમાં કલા હોવી જોઈએ' તે વિષે તમારો મત જણાવો.

કાવ્ય - ૧૨

કૂર્માવતાર

- પન્ના નાયક

આકલન

* **માગ્યા મુજબ લખો.**

૧) પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ અવતાર

૨) પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ અંગ્રેજી શબ્દો

૩) પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ પ્રવૃત્તિઓ

૪) પદ્યાંશમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ દેશોના નામ

પાનુ નં ૩૯ **અહીં અમેરિકામાં ....** **....................... એ અવતારને શું કહેવાય?**

* **યોગ્ય રીતે જોડો.**

અ)	બ)
૧) સિટી વિનાના	૧) તો ઊડીને સ્થિર થઈ ગયાં.
૨) અમેરિકા	૨) જઈ શકાય એમ નથી.
૩) ભારત	૩) સિનિયર સિટીઝન.
૪) સંતાનો	૪) રહી શકાય તેમ નથી.

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) એક જ .... ડોકાયા કરે છે.

૨) .... તો ઊડીને સ્થિર થઈ ગયાં.

૩) અમે બધાં સિટી વિનાના સિનિયર ....

૪) અમે............ જોઈએ-પણ કેટલું? ક્યાં લગી?

* **શબ્દસંપત્તિ**

નમૂના પ્રમાણે શબ્દોની જોડી આપેલા કોષ્ટકમાંથી શોધો.

વ્ય	ક્તિ	નિ	રા	વૃ
રિ	ત	વૃ	પો	દ્ધ
સ્થિ	સ	ત્ત	ત	પ્ર
ર	પ્ર	મૂ	પો	ત્યે
જી	શ્ન	હ	તા	ક
વ	ન	ભા	ના	તા

યુવાન × વૃદ્ધ

અસ્થિર × ----------

પ્રવૃત્ત × -----------

ઉત્તર × -----------

બીજાના × ----------

* **જવાબ લખો.**

૧) **સંધિ વિગ્રહ કરો.**

કૂર્મ + અવતાર   કર્મા + અવતાર   કૂર્મ + આવતાર

૨) **સમાનાર્થી શબ્દ શોધો**

બાળકો → છાપા   સંતાનો   માળા

૩)　માળામાં સ્થિર થઈ જવું એટલે ....

- પોતાનાં ઘરમાં સ્થિર થવું
- બીજાને આધીન થવું
- મકાનો બાંધવા

૪)　ટેલિવિઝનનો સમાનાર્થી શબ્દ

| દૂરદર્શન | | દૂરભાષ | | દૂરધ્વનિ |

***　યોગ્ય રીતે જોડો.**

વ્યક્તિ	**રહેઠાણ**
૧) પંખી	અ) બોડ
૨) મનુષ્ય	બ) માળા
૩) ઘોડો	ક) ઘર
૪) વાઘ	ડ) તબેલો

***　અભિવ્યક્તિ**

→　કાવ્યનો ભાવાર્થ સમજાવો.

→　કાવ્યમાંથી વ્યક્ત થતી વૃદ્ધ વ્યક્તિની વ્યથા વર્ણવો.

કાવ્ય - ૧૩
ગોરમાને પાંચે આંગળીએ
- શ્રી રમેશ પારેખ

આકલન

***　કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરો.**

૧)　ત્રાજવે ત્રફેલા મોરની ---------------------

૨)　કમ્મખે દોથો -------------------

૩)　મારે મોભારે કાગડો ------------------

૪)　માંડવે મહેંક જુઈની -------------------

પાનુ નં. ૪૨
ગોરમાને પાંચે......................
....................અમથી લાજી મરું રે લોલ.

***　આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

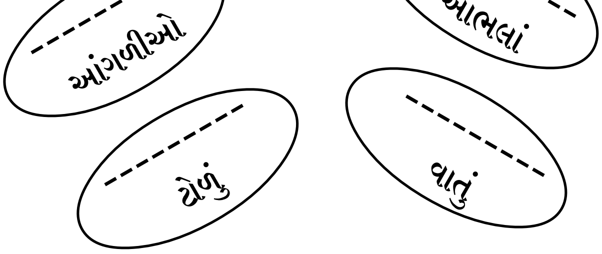

* **યોગ્ય રીતે જોડકાં જોડો.**

અ	બ
૧) મોભારે	૧) વેલ
૨) જૂઈની	૨) લાજી મરું
૩) નાગલાં	૩) કાગડો
૪) અમથી	૪) ઓછાં પડ્યાં

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

૧) ઓછાં પડ્યાં રે લોલ

શબ્દસંપત્તિ આકલન :-

* **શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો. (યોગ્ય રીતે જોડો)**

પૂજામાં વપરાતો રૂનો બનાવેતો હાર	ત્રાજવું
છાપરાના ટેકારૂપ મુખ્ય આડું લાકડું	નાંગલાં
નળિયા પરથી પાણી બહાર પડે તે	નેવાં
કોઈપણ વસ્તુનું વજન કરનાર યંત્ર	મોલ

* **યોગ્ય અર્થ શોધીને લખો.**

૧) હારબંધ ----------------

(કતારબંધ / ટોળાબંધ / ભાઈબંધ)

૨) છાનકી -------------

(છૂપાઈને / છાનુંમાનું / છમછમ)

૩) લાજવું -------------

(શરમાવું / ફરવું / લાલચ આપવી)

૪) મ્હેંક --------------

(મર્યાદા / મરક / સુવાસ)

* **અયોગ્ય શબ્દ શોધો.**

૧) કાવ્યમાં ઉલ્લેખ ન કરાયેલ પક્ષી

કાગડો   મોર   ચકલી

૨) કાવ્યમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ ફૂલનું નામ

મોગરો   જૂઈ   ચંપો

૩) કાવ્યમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ સંખ્યાવાચક વિશેષણ

ત્રણ | સાત | પાંચ

૪) કાવ્યાંશમાં ઉલ્લેખ કરાયેલ સમૂહવાચક સંજ્ઞા

ટોળું | સૈન્ય | ઝૂમખો

* **અભિવ્યક્તિ :**

→ કાવ્યનો ભાવાર્થ તમારા શબ્દોમાં લખો.

→ કાવ્યની નાયિકાનું મનોગત તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

વિભાગ-૨ ગદ્ય

પાઠ- ૧

જીવરામ ભટ્ટ જમવા બેઠા

- દલપતરામ

* **આકલન :-**

* **નીચેના વિધાન ખરાં છે કે ખોટા તે લખો.**

૧) અમે સોમનાથ ભટ્ટને કહેલું છે કે અમારે તમારા ઘેર ખાવું નથી.

૨) એ ચોખ્ખા હાલ્લામાં તો ભેસનું મૂતર હતું

૩) તમને અમારા દુઃખની ખબર પડે નહીં.

૪) ઊઠો, હવે નાહી લો, શીરો, પૂરી, ઉંધીયું તૈયાર છે.

* **નીચેના વિધાનો ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો.**

૧) બીજું હાંલ્લું પડખે હતું તે પોતાના ઉપર રેડે છે.

૨) એમ કહેતો કહેતો પંચિમું પહેરીને રહે છે.

૩) ઊના પાણીનું તો પેલું ઊજળું હાલ્લું છે.

૪) અમારે તમારા ઘેર ખાવું નથી.

* **શબ્દસાંકળ પૂર્ણ કરો.**

૧) દેવબાઈએ તૈયાર કરેલી વાનગી ( ) ( ) ( )

૨) જીવરામ ભટ્ટ ન્હાવા બેઠા

હાંલ્લામાં ——— નું મૂતર → ભટ્ટે કહેલો રોગ ——— → મૂતરથી સ્નાન કરવાનું કહેનાર——— → ન્હાઈને શોધતો હતો એ કપડું———

૩) ગદ્યખંડમાં આવતા પાત્રો ( ) ( ) ( ) ( )

૪) ન્હાવાનું વસ્ત્ર : પંચિયું = શરીર લૂછવાનું વસ્ત્ર ( )

જમતે વખતે પહેરાતું વસ્ત્ર : અબોટિયું = મરણ વખતે ખભે રખાતું વસ્ત્ર ( )

ગદ્યાંશ : પાનું નં. ૪૭
[દેવબાઈ - ઊઠો, હવે નાહી લો ....
...........સોમનાથ - લો આ અબોટિયું પહેરો]

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) હવે છાનામાના નાહી લો, અને લ્યો આ નાહવાનું.................

૨) એ મેલાં હાલ્લામાં તો............... નું મૂતર હતું.

૩) અમારે શરીરે .... થઈ છે.

૪) અમે રોજ નાહીને ત્રણ ઘડી સુધી............. કરીએ છીએ.

*** કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.**

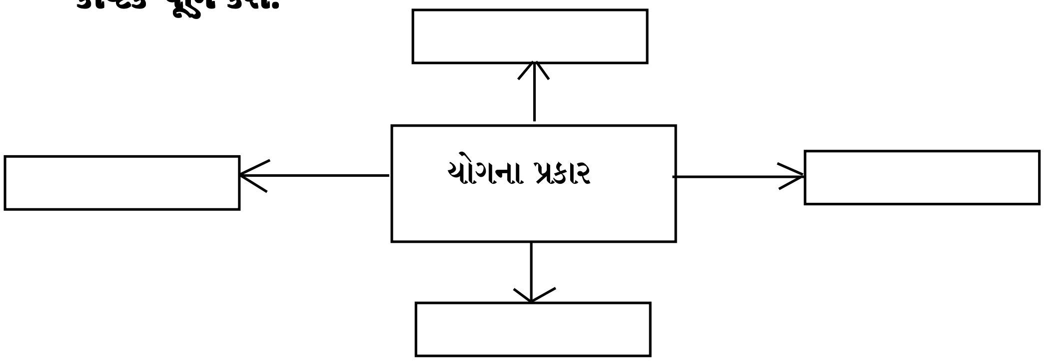

*** ચોથો યોગ્ય શબ્દ લખો.**

૧) ઓરો × આઘો : મેલું × ______

૨) આંખનો રોગ : મોતીયો : : ચામડીનો રોગ : ______

* નહાતી વખતે ડીલ પર પાણી : રેડવું : : જમતી વખતે ખોરાક મોંમાં : ______

૪) ગૃહ : ઘર : : રૂચિ : ______

*** શબ્દસંપત્તિ**

૧) જોડકાં જોડો.

૧) પારકાં	અ) દુ:ખ
૨) જાણ્યું	બ) અજાણ્યું
૩) સુખ	ક) નિરસ
૪) રસાળ	ડ) પોતીકા

૨) નીચેના શબ્દોને યોગ્યક્રમે ગોઠવી અર્થ પૂર્ણ વિધાન તૈયાર કરો.

→ તો હાલ્લું છે પેલું પાણીનું ઊના.

→ ત્રણ ઘડી સુધી અમે રોજ પ્રાણાયામ નાહીને કરીએ છીએ.

૩) અયોગ્ય ઘટક શોધી લખો.

૧) પૂરી, કંસાર, દાળ, ભાત, શાક - --------------

૨) ગંગા, ગોદાવરી, હિંદ મહાસાગર, નર્મદા - ----------

૩) દેવબાઈ, જીવરામ, સોમનાથ, રંગલી - ------------

૪) મૂતર, ઊનુંપાણી, ટાઢુંપાણી, ગંગાજળ - ------------

૪) નીચે આપેલા સમાનાર્થી શબ્દોને યોગ્ય સ્થાને ગોઠવો

(જળ, લાપસી, વાળુ, ગામડિયા)

૧) રાતનું જમણ = --------

૨) ગામડાનો રહેવાસી = -----

૩) કંસાર = -----------

૪) પાણી = -----------

*** અભિવ્યક્તિ**

૧) સ્નાન વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા માટે જરૂરી છે - સ્પષ્ટ કરો.

૨) ''યોગ ભગાવે રોગ'' આ ઘોષવાક્યની યથાર્થતા ચર્ચો

૩) 'મિયાં માંદા તોય તંગડી ઊંચી' એ કહેવત જીવરામ ભટ્ટના પાત્ર દ્વારા કેવી રીતે સત્ય કરે છે.

પાઠ- ૨

માનચતુર

- ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી

*** આકલન :-**

*** ઘટના કાળક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો.**

અ) ગુણસુંદરીના ઘરમાં હવે માત્ર પોતાનું કુટુંબ તથા સુંદરગૌરી એકલાં જ રહ્યાં.

બ) માનચતુર મનોહરપુરી રહેવા ગયો.

ક) દુ:ખબાને વિદાય કરી.

ડ) ગાનચતુરને જુદો કાઢ્યો.

*** નીચેના વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.**

૧) કાચની હાંડીઓ ડોશલી દેવમંદિરમાં લઈ ગઈ.

૨) વિદ્યાચતુરની પાડોશમાં જ ગાનચતુરનું ઘર રખાવ્યું.

૩) માનચતુરની યુક્તિઓ નિષ્ફળ ગઈ.

૪) પલંગ આણ્યો તો તે ચંડિકાના રંગમહેલમાં ગયો.

*** આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

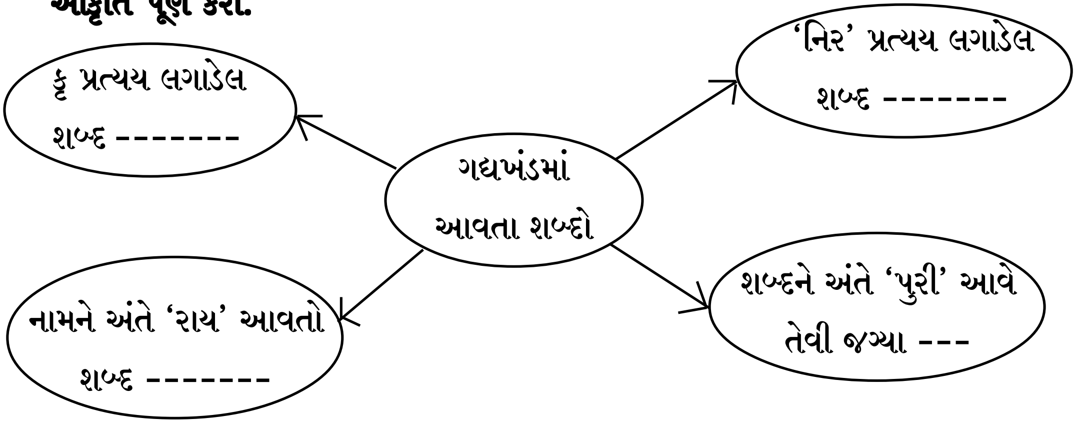

* **શબ્દ સાંકળ પૂર્ણ કરો.**

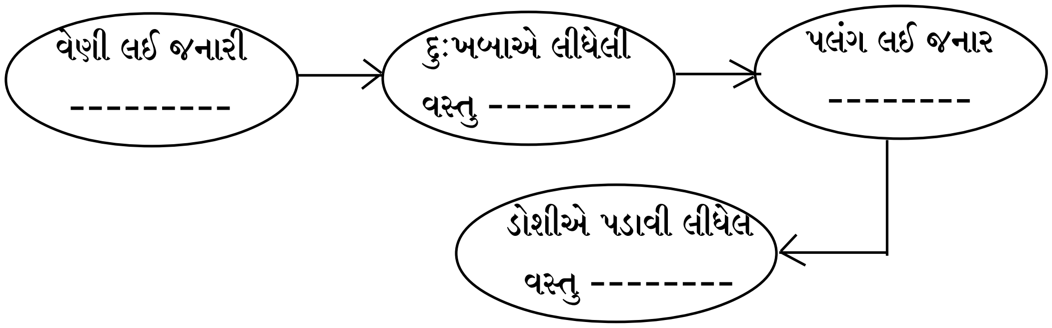

ગદ્યાંશ : પાનું નં. ૫૭
ગુણ સુંદરીના કુટુંબમાં સર્વે વાતે...............
...................................કોણ સમજશે

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) માત્ર કોઈ કોઈ પ્રસંગે કંઈ.............. થતી હતી.

૨) હું આ બધા .... ને હાંકી સાથે લઈ જાઉં મનોહરપુરીમાં.

૩) ગામડું ગામ ને .... પણ ઓછું.

૪) એના મોટા મનને તેથી.............. જ મળતો.

* **કહેવત પૂર્ણ કરો.**

૧) ડાહી વહુ રાંધણાં રાંધે અને....................

૨) ભેંસ ભાગોળે ....

૩) શેઠની શિખામણ ....

૪) ડાહી સાસરે ન જાય અને................

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

૧)

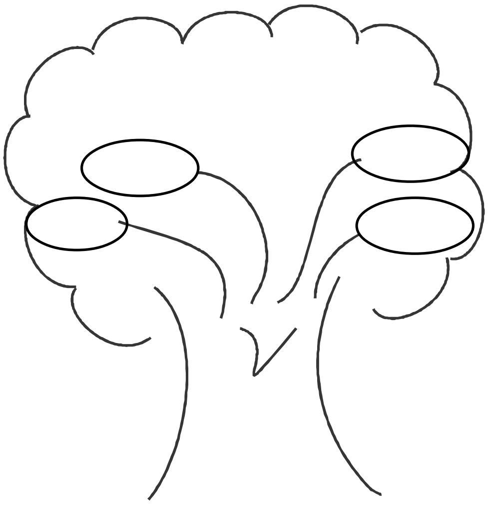

ગુણસુંદરીના પરિવારના સભ્યો (કોઈપણ ૪ નામ) ઉપરના વૃક્ષમાં લખો.

*   **શબ્દસંપત્તિ :**

*** નામને શોભતાં વિશેષણો શોધી લખો.**

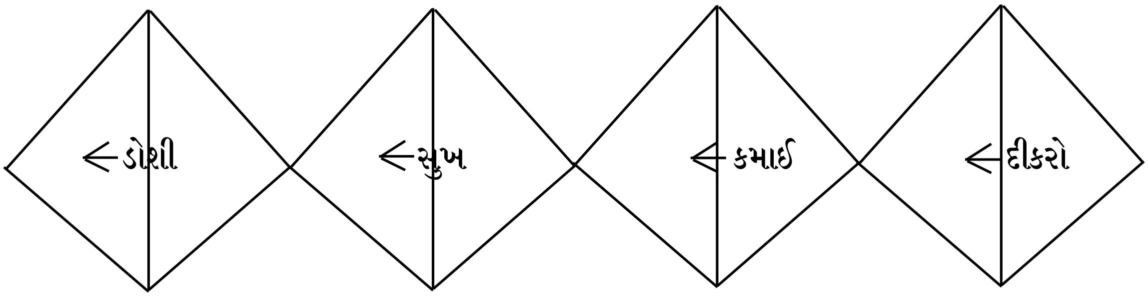

*   **યોગ્ય રીતે જોડો.**

૧) નાખુશ -	પરતંત્ર
૨) આણ્યું -	ખુશ
૩) સાબિત -	લાવ્યું
૪) સ્વાતંત્ર -	સિદ્ધ

*   **જોડકાં જોડો**

રૂઢિપ્રયોગ	**અર્થ**
૧) નવાજૂની થવી	અ) બિમાર રહેવું
૨) મનમાં ન લેવું	બ) સાબિત થવું
૩) પાણી ફેર કરવું	ક) ખરાબ ન લગાડવું
૪) શરીરે અસુખ રહેવું	ડ) પરિવર્તન થવું
	ઈ) સ્થાનફેર કરવું

*   **શબ્દલીલા પૂર્ણ કરો.**

ખુ	સા	ક	ર્ક	શા
શ	હ	દ	નો	વિ
જ	કુ	ટું	બ	ત
હાં	કી	સ	રા	ધં
પ્ર	સં	ગ	ય	ધો

૧) પરિવારનો સમાનાર્થી શબ્દ

\-------------

૨) ઘટના માટે વપરાયેલ શબ્દ

\-------------

૩) નાખુશનો વિરોધી શબ્દ

\-------------

૪) વ્યવસાયનો સમાનાર્થી શબ્દ

\-------------

*   **જોડણીના નિયમને ધ્યાનમાં રાખી જોડણી સુધારો.**

૧) જૂવાની ૨) કુટૂંબ ૩) નવાજુનિ ૪) સવતંત્ર

* **માન્યભાષાના શબ્દો તૈયાર કરો.**

   ૧) રવશાદે   ૨) તુચનગાર   ૩) દોનવિ   ૪) લમહેગરં

* **અભિવ્યક્તિ**

૧) ગુણસુંદરીને જંજાળમાંથી છૂટી કરવા સસરાએ કરેલા પ્રયત્નો લખો.

૨) સંયુક્ત કુટુંબના ફાયદા છે કે ગેરફાયદા તે વિશે તમારા મંતવ્યો સ્પષ્ટ કરો.

૩) 'પુત્રવધૂનો ઘરમાં ત્યાગ અપૂર્વ હોય છે' - એ વિધાન ગુણસુંદરીના પાત્રને આધારે વર્ણવો.

પાઠ- ૩

''યામુન'' ઋષિ

- દત્તાત્રય બાલકૃષ્ણ કાલેલકર

* **આકલન :-**

* **ઘટના કાળક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો.**

અ) એણે ગંગાની સ્તુતિ કરી.

બ) પંદર વીસ માઇલ કાપી નાખવા એને હિસાબે રમત વાત હતી.

ક) ઋષિ કૃતાર્થ થયો.

ડ) ગંગા આશ્રમ પાસે ધોળા પાણીના ઝરણરૂપે પ્રગટ થઈ.

* **નીચેના વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.**

૧) શરીર ચાલ્યું ત્યાં સુધી ખડતલ ઋષિએ એ નિયમ ન પાળ્યો.

૨) વચ્ચે મોટો રાક્ષસ જેવો રાઢી પર્વત પડ્યો હતો.

૩) જતે દહાડે એ ઋષિને મેદાન પરનાં ઝાડ તો શું એક એક વાદળાંની પણ ઓળખ થઈ હશે.

૪) કાંઈ નહીં તો પચાસ વર્ષ સુધી ગંગા ને યમુનાની ઉપાસના એણે જરૂર કરી હશે.

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

૧)

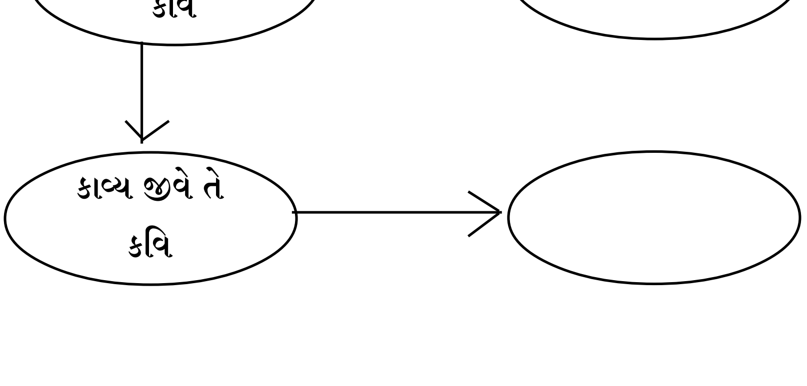

૨)

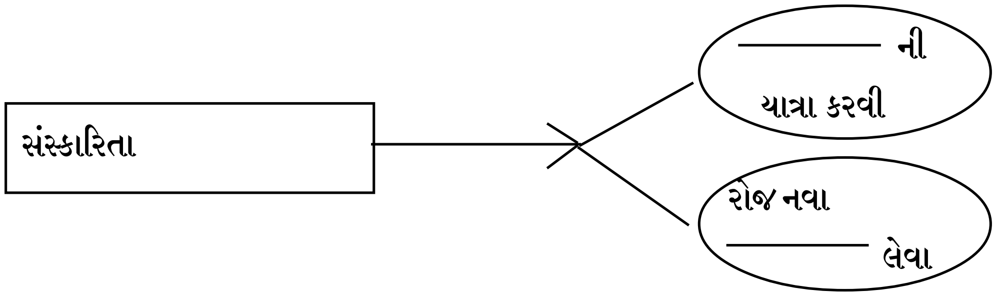

ગદ્યાંશ : પાનું નં. ૬૩
[એક ઋષિ હતો ....
........................એ દુનિયાનો અનુભવ છે.]

આકલન કૃતિ

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

અ) ગંગા અને યમુના બંને .... ની નિર્વિશેષ ભાવે ભક્તિ કરતો.

બ) ઋષિ .... થયો.

ક) ચારે ધામની યાત્રા કરવી અને રોજ રોજ નવા અનુભવ લેવા એમાં એક જાતની .... છે.

ડ) જતે દહાડે એ ઋષિને એ પહાડ પરનાં ઝાડ તો શું એ એક એક ....ની પણ ઓળખ થઈ હશે.

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

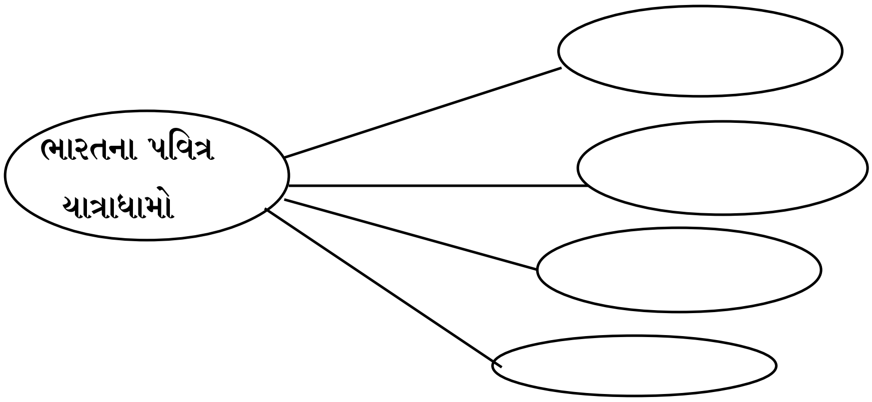

* **જોડકા જોડો.**

૧) લોકમાતા	અ) ઊંડી અને ઠરેલ
૨) સંસ્કારિતા	બ) ખડતલ
૩) પર્વત	ક) ગંગા, યમુના
૪) ઋષિ	ડ) રાઢી

* **વિકલ્પ શોધી જવાબ લખો.**

૧) ગંગા અને યમુના બંને લોકમાતાની.................

૧) અપાર શ્રદ્ધાથી એ ભક્તિ કરતો.

૨) મોક્ષ પ્રાપ્તિ માટે એ ભક્તિ કરતો.

૩) નિર્વિશેષ ભાવે એ ભક્તિ કરતો.

૪) ફળ અપેક્ષા વગર એ ભક્તિ કરતો.

૨) .... કાંઠે એના આશ્રમ પાસે ધોળા પાણીના ઝરણ રૂપે ગંગા પ્રગટ થઈ.

૧) ગંગા ૨) કાવેરી ૩) યમુના ૪) ગોદાવરી

શબ્દસંપત્તિ :

* **માગ્યા મુજબ કરો.**

૧) 'નિર' પ્રત્યય લગાડેલો શબ્દ ....

૨) વ્યાપ્ત આ શબ્દને બે જુદા જુદા પ્રત્યય લગાડતા બનતા નવા બે શબ્દો ...., ...

૩) 'એણે કેટલીય વાર જમનાનાં જળ વધતાં અને ઘટતાં જોયા હશે'
આ વિધાનમાં આવતાં બે વિરૂદ્ધાર્થી શબ્દો................. , ...

૪) 'બીજી જાતની, ઠરેલ અને ઊંડી સંસ્કારિતા છે' આ કથનમાં સંસ્કારિતાને દર્શાવવા
અપાયેલ બે વિશેષણો........................., ...

* ૧) શરીર માટે કોઈ એક સમાનાર્થી શબ્દ = ---------------

૨) 'કૃ' પ્રત્યય લગાડેલો એક શબ્દ = ---------------

૩) 'પ્રવાસ' માટે વપરાયેલ શબ્દ = ---------------

૪) બિનઅસરકારક' નો વિરોધી શબ્દ = ---------------

* **જોડકાં જોડો.**

	શબ્દ	**ભાવવાચક નામ**
૧)	નિયમ	અ) એકાગ્રતા
૨)	એકાગ્ર	બ) સંસ્કારિતા
૩)	સંસ્કાર	ક) કુસંસ્કાર
૪)	દયા	ડ) નિયમિત
		ઇ) દયાળુ

* **અર્થપૂર્ણ શબ્દ તૈયાર કરો.**

૧) તાકમાલો ૨) જાંદવા ૩) લતકુહ ૪) ખર્મુઅંત

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

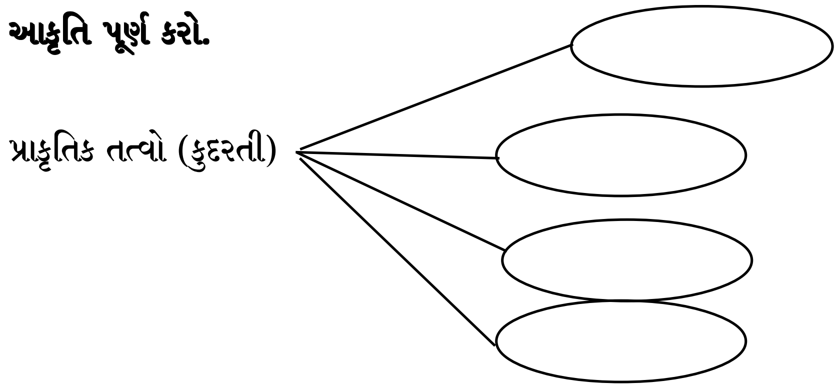

* **ચોકઠામાંથી ભારતમાં વહેતી નદીઓનાં નામ શોધીને લખો.**

સ	દ	ન	સિં	મા	ઈ	વે	દ
ગા	ત	ચં	દ્રી	ધુ	દ્રા	ભા	શ્ર
મુ	ઝે	લ	મ	ચ	વ	તે	ષ
ધી	ચ	ટ	જ	ખ	તી	ભ	કા
ભા	ગી	ર	થી	ગં	ચ	મ	તી
ખ	તા	વ	બ	ધ	મા	સ્વ	જા
અ	ત્ર	ના	કો	ર	ર	સ	અં
ડા	ચિ	બિ	યા	સ	ર્વ	રા	વી

* **ગદ્યખંડના જોડાક્ષરો લખો.**

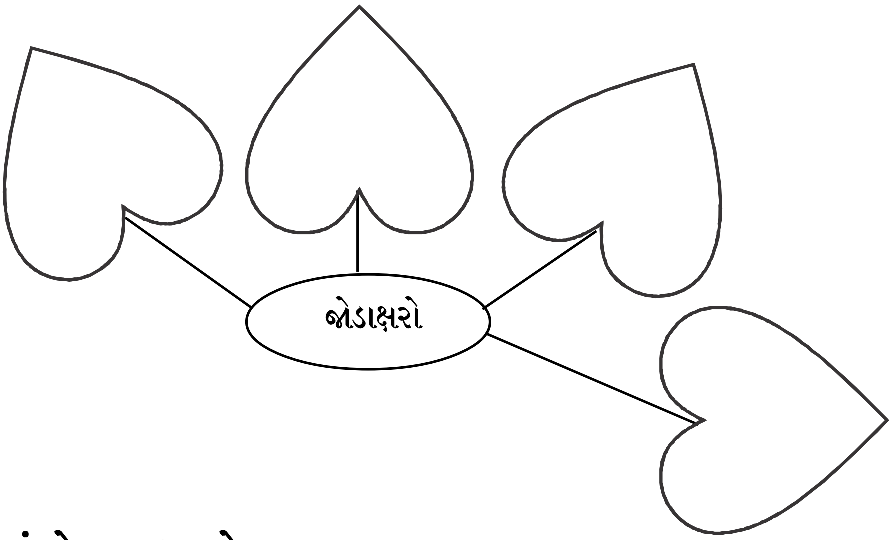

* **કોષ્ટકમાં યોગ્ય શબ્દ લખો.**

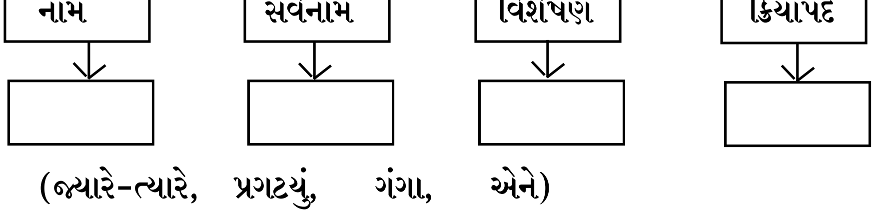

(જ્યારે-ત્યારે, પ્રગટયું, ગંગા, એને)

* **અભિવ્યક્તિ**

૧) ગદ્યને આધારે યામુન ઋષિનો પાત્ર પરિચય કરાવો.

૨) તમે લીધેલી નદીની મુલાકાત વર્ણવો.

૩) 'શુદ્ધ જળ - શુદ્ધ(સ્વચ્છ) સ્થળ' વિશે તમારા મંતવ્યો જણાવો.

૪) તમને ખબર હોય તેવી એક નદીની પ્રાગટ્ય કથા લખો.

પાઠ- ૪

એક સંસ્મરણ

- સ્વામી આનંદ

* **આકલન**

* **નીચેના વિધાનો ખરા છે કે ખોટા તે લખો.**

૧) મેં સુત કાંતકર અપને હાથકી સાડી હી હંમેશા પહેનતી હૂં. (   )

૨) હું વાપીમાં રહેતો હતો. (   )

૩) અજાણી બાઈ પણ ખુબ જ સંસ્કારી (   )

૪) મેં ઊઠીને ઓરડામાંથી પૂણીના પાસેરીયા બે બન્ડલ આણીને એમના હાથમાં મૂક્યાં (   )

* **ઘટના કાળક્રમે ગોઠવો.**

૧) માળના વરંડામાં હું બેઠો હતો ત્યાં આવી.

૨) હું સમજી ગયો.

૩) દેશના ભાગલા પડ્યા અને પાકિસ્તાન જન્મ્યું ત્યારની વાત છે.

૪) હા તો હું તમારી શી સેવા કરી શકું?

* **નીચેના વિધાનો કોણ બોલે છે કોને કહે છે?**

૧) 'શું જોઈએ છે મા? ક્યાંથી આવો છો?

૨) 'ઈસી ઉમ્મીદસે આયી હૂં.'

૩) 'હા તો હું તમારી શી સેવા કરી શકું છું?

૪) ''પરદેશી હૂં, હમલોગ સિન્ધસે કુછ દિન પહેલે યહાઁ આયે હૈ''

* **આકૃતિ પૂર્ણ કરો.**

૧) ક્યાંથી આવ્યા? ---------- ← નિરાશ્રિતો → મુકામ કરેલા સ્થળો -----------

૨)   વૃદ્ધા

- કયા પ્રાંતમાંથી આવી?

- કયા શહેરમાં આવી?

ગદ્યાંશ : પાનું નં. ૬૭
[વર્ષો અગાઉ ....
......................એમનાં હાથમાં મૂક્યાં]

* **યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી વિધાન પૂર્ણ કરો.**

૧) દેશના ભાગલા પડ્યા અને.................

અ) શ્રીલંકા જન્મ્યું.   બ) પાકિસ્તાન જન્મ્યું.   ક) ભારત જન્મ્યું.   ડ) નેપાળ જન્મ્યું

૨) અજાણી બાઈ, પણ ....

અ) ખાદી ધારી   બ) મૂંગી બહેરી   ક) સન્યાસીની   ડ) માગણ

૩) મેં સુત કાંતકર અપને હાથકા .... હી હંમેશા પહેનતી હૂઁ.

અ) કાપડ   બ) ખદ્દર   ક) ધોતી   ડ) ચુનરી

૪) હમલોગ સિન્ધસે કુછ દિન પહેલે યહાઁ આપે હૈં .... હૈં

અ) મુસાફીર   બ) યાત્રાળુ   ક) ભટકે હુએ   ડ) શરણાર્થી

* **યોગ્ય શબ્દ ઓળખી લખો.**

૧) ઢબૂ, આના, પાસેરીયા, પાઈ - -------------

૨) કઠેડો, ઝાંપલી, માળિયું, આંગણું - -----------

૩) કાંતકર, માંગકર, ખરીદકર, બેચકર - -----------

૪) સ્નેહી, મિત્ર, સગા, અજાણ્યાં - -------------

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) હું .... માં રહેતો હતો.

૨) એક વૃદ્ધા ધીમે ધીમે .... નો દાદર ચડી.

૩) ઘણા .... તે કાળે આવતા.

૪) .... તો ગાંવ મેં કિસી કાંતનેવાલેસે મૈં માંગ લાયી હૂં.

* **અગુજરાતી શબ્દો શોધી લખો.**

* **શબ્દસંપત્તિ**

* જોડાક્ષર શોધીને લખો.

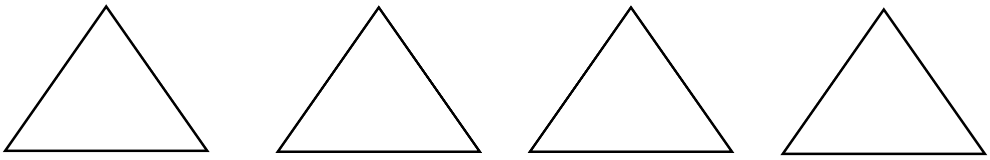

* નીચેના શબ્દોને ચડતા ક્રમમાં ગોઠવો.

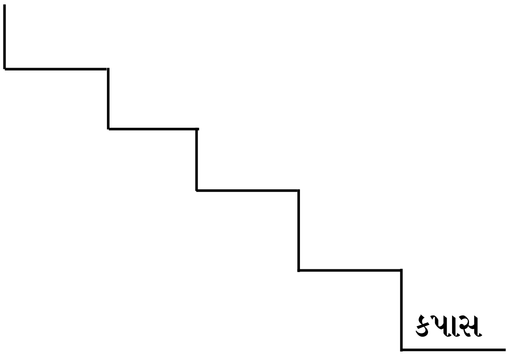

(પૂણી, સૂત, ખદર, સાલ્લાં)

* **જોડકાં જોડો.**

રૂઢિપ્રયોગ	**અર્થ**
૧) વાટ જોવી.	અ) દુ:ખી હોવું.
૨) તાણ ભોગવવી.	બ) રાહ જોવી.
૩) ઉમ્મીદસે આના.	ક) અછત અનુભવવી.
૪) ચહેરો નિમાણો હોવો.	ડ) અપેક્ષા હોવી.

* **અભિવ્યક્તિ**

૧) ભાગલા વખતના નિરાશ્રિતોની હાલતનું વર્ણન કરો.

૨) સ્વદેશી વસ્તુનો ઉપયોગ કરવા વિશે તમારા મંતવ્યો સકારણ જણાવો.

૩) આંગણે આવેલ અસહાય વ્યક્તિ માટેની તમારી સંવેદના જણાવો.

૪) ‘ભાગલા કુટુંબના હોય કે દેશના હંમેશા દુ:ખદાયી હોય છે’ - સમજાવો.

પાઠ- ૫

હું આવ્યો છું બહારવટું શીખવવા

- ઝવેરચંદ મેઘાણી

* **આકલન કૃતિ :-**

* **ગદ્યાંશને આધારે એક શબ્દ આપો.**

૧) સૂતર કાંતવાનું યંત્ર - ____________________

૨) દુઃખ આપવું / હેરાન કરવું - ____________________

૩) ઉપવાસ પર ઉતરવું - ____________________

૪) કોઈને છેતરવા - ____________________

* **ગદ્યખંડમાંથી અપભ્રંશ થયેલા શબ્દો શોધીને લખો**

દા.ત. માત્મ્યા

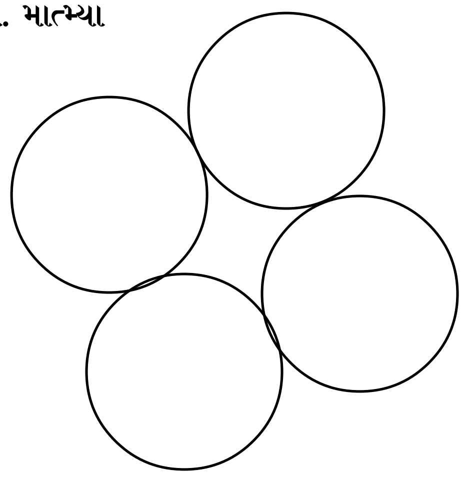

* **નીચેના વિધાનો ખરા છે કે ખોટા તે લખો.**

૧) આપણા બધા દુઃખોનું મૂળ ઈચ્છા છે. (   )

૨) મુસાફરને હોઠે એક એવી હકીકત હાજર થઈ કે જે ડાકુઓ સમજી શકે. (   )

૩) મુસાફરના મોંમાંથી અણકલ્પી ચોટદાર દલીલ આવી. (   )

૪) ગાંધી મહાત્મા આપણા મલકમાં આવે ત્યારે વાત. (   )

* **ઘટના યોગ્ય ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો.**

૧) એ જ લોકોનું ભલું કરી રહ્યા છે.

૨) મહારાજ ! ત્યારે અમે મળશું, હમણાં નહીં.

૩) આ વખતે સામે ભોંય પર બેઠેલાની ચૂપકીદી તૂટી.

૪) તમને સાચા બહારવટાની રીત શીખવવા આવ્યો છું.

પાનું નં ૭૫-૭૬
[હું ગાંધી મહાત્માની ....
........................અમે માર્યો લૂંટ્યો છે?]

* **યોગ્ય વિકલ્પ શોધી લખો.**

૧) હું ગાંધી મહાત્માની ટોળીનો એક સૈનિક છું, ને તમને ....
અ) સાચા બહારવટાની રીત શીખવવા આવ્યો છું.
બ) દેશભક્તિ કરવાની રીત દાખવવા આવ્યો છું.
ક) લડાઈ કરવાની પદ્ધતિ જણાવવા આવ્યો છું.
ડ) ધમકાવવા આવ્યો છું.

૨) શેઠીયાના હાથમાં ન પડવું પડે તે માટે ગાંધી માત્મ્યાએ..............
અ) નવો રસ્તો બતાવ્યો છે
બ) રેંટિયો બતાવ્યો છે
ક) નવો શેઠિયો બનાવવાનો છે.
ડ) નવો ધંધો શરૂ કરવાનો છે.

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

૧) આપણાં બધાં દુ:ખોનું મૂળ આ................ સરકાર છે.
૨) મિલનાં .... મજૂરોની રોજી વધારતાં નહોતાં.
૩) જો હું .... રમું તો તમે બાકી રહેલા મારા પર વેર લેજો.
૪) શેઠિયા તો .... પર એટલા ભાવ ચડાવશે.

* **નીચેના શબ્દોને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી અર્થપૂર્ણ વાક્ય તૈયાર કરો.**

૧) એમની બહારવટુ સામે સાચું છે કરવાનું.
૨) બારામાંથી શબ્દ કોઈએ સરખોયે નહીં મુસાફર બોલી રહ્યો ત્યાં ઉચ્ચાર્યો સુધી નહીં.

* **નીચેના વિધાનો કોણ બોલે છે કોને કહે છે?**

૧) ''તમને સાચું બહારવટું કરવું હોય તો ચાલો ગાંધી મહાત્મા કને.''
૨) ''જોવું નહીં અમદાવાદમાં !''
૩) ''એમાં ગાંધી માત્મ્યાએ લોકોનું શું ભલું કર્યું?
૪) ''નહીં રે નહીં, મહારાજ !''

* **સહસંબંધ લખો.**

૧) ડાકુ : બહારવટીયો : : કમાણી : ....
૨) ઉપવાસ : લાંઘણ : : પ્રવિણ : ....

* **કોઠો પૂર્ણ કરો.**

સ્વાતંત્ર્ય લડતના નેતાઓ	તેમણે આપેલા સૂત્રો
મહાત્મા ગાંધી	
સુભાષચંદ્ર બોઝ	
	સ્વરાજ્ય એ જ મારો જન્મસિદ્ધ હક્ક છે
	સાયમન પાછા જાઓ.

* **જોડકાં જોડો.**

ફૂલોનાં નામ	**કયા ભગવાનને ચડે**
૧) આંકડાના ફૂલ	અ) લક્ષ્મીજી
૨) જાસવંદ	બ) મહાદેવ
૩) બિલી/ધંતુરો	ક) શનિદેવ
૪) કમળ	ડ) ગણપતિ
	ઇ) હનુમાનજી

શબ્દસંપત્તિ :

* **ગદ્યખંડને આધારે નીચે આપેલ છોડની વિશેષતા લખો.**

૧) ગુલાબના ....   ૩) થુવેરના ....

૨) મોગરાની સુગંધ ....   ૪) પારિજાતકની સુગંધ ....

* **નીચેનો કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.**

નામ → ( )   વિશેષણ → ( )   સર્વનામ → ( )   ભાવવાચક નામ → ( )

(કોઈ, ગાંધીજી, પુલકિત, કાંટાળા)

* **શબ્દસાંકળ પૂર્ણ કરો.**

લોકોના મુખ પર દેખાતા ભાવ – ( ) ( ) ( ) ( )

* **ચોકઠામાં યોગ્ય શબ્દ લખી અર્થપૂર્ણ શબ્દ તૈયાર કરો.**

૧) લો ☐ ક્રાંતિ   ૩) ☐ રદારી

૨) અફ ☐ રો   ૪) એલ્ડ્રિ ☐ ન

* **જોડકાં જોડો.**

૧) પ્રશ્ન	અ) અવિશ્વાસ
૨) કાપડ	બ) ચરખો
૩) રેંટિયો	ક) વસ્ત્ર
૪) દગો	ડ) સવાલ

* **જોડકાં જોડો.**

૧) મોંઘું	અ) મૈત્રી
૨) બૂરું	બ) અવિશ્વાસ
૩) વિશ્વાસ	ક) સસ્તું
૪) વેર	ડ) ભલું

* **ગદ્યાંશના શબ્દોને શોધીને લખો.**

બા	ર	ડો	લી	ર	ચ
ગા	હિ	તા	કા	થો	યો
ડા	કુ	ર	ખ	ટિ	દૂ
ઠ	સ	અ	રેં	પી	ઈ
બ	હા	ર	વ	ટિ	યા

* **શબ્દને અંતે 'દાર' આવતા શબ્દો લખો.**

☐ → ☐ → ☐ → ☐

* **મુસાફર માટે અન્ય શબ્દ લખો** ☐ ☐

* **'અણ' પ્રત્યય મૂકી શબ્દ બનાવો** ☐ ☐ ☐

અભિવ્યક્તિ

૧) દેશ માટે શહીદ થનાર વીરતા વર્ણવો.

૨) માતૃભૂમિનું ઋણ તમે કઈ રીતે અદા કરશો?

૩) રવિશંકર મહારાજ વિશે તમારા વિચારો લખો.

૪) બહારવટિયાઓના મનમાં ચાલતી મૂંઝવણ સ્પષ્ટ કરો.

પાઠ- ૬

દિલમાં વારંવાર વાગ્યા કરે છે...

- ધીરૂભાઈ ઠાકર

* **આકલન :-**

* **ઘટના કાળક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો.**

અ) લેખકની બદલી ગુજરાત કૉલેજમાં થઈ.

બ) સત્તાવાળાઓએ પહેલું બલિદાન ઉમાભાઈનું લીધું.

ક) સરકારે લોકનેતાઓની ધરપકડ કરી.

ડ) ગાંધીજીએ છેલ્લું સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધ લડી લેવાનો નિર્ણય જાહેર કર્યો.

* **નીચેના વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.**

અ) બેતાળીસની લોકક્રાંતિની વાત છે.

બ) ગાંધીજીએ 'કરેંગે યા મરેંગે' નો મંત્ર આપ્યો.

ક) લેખક મિત્ર સાથે સિનેમા જોવા બેસી ગયા.

ડ) બેજે જ દિવસે સરકારે લોકનેતાઓને મુક્ત કર્યા.

પાનું નં ૮૧
[જીવનમાં મોટાભાગના ....
........................બલિદાન લીધું ઉમાભાઈ કડિયાનું]

* **ગદ્યમાંથી અયોગ્ય ઘટક ઓળખી લખો.**

અ) ગુલાબ, મોગરો, આંકડો, પારિજાત

બ) ચિંતા, ગ્લાનિ, હાસ્ય, ભય, જુસ્સો

ક) સ્વદેશ, ક્રાન્તિ, ફરજ, હડતાળ

ડ) તાજું, સુગંધ, રાજીનામું, પુલકિત

* **ખાલી જગ્યા પૂરો.**

અ) ચોમેર ....ની જવાળા ફેલાઈ રહી.

બ) કોઈએ .... મકાનોને આગ લગાડી.

ક) નવમી .... રવિવાર હતો.

ડ) સિનેમા જોવાનું માંડી વાળીને અમે શહેરમાં જાગેલા..................... નું નિરીક્ષણ કરવા નીકળી પડ્યા.

શબ્દસંપત્તિ :

* **શબ્દોને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી અર્થપૂર્ણ વાક્ય તૈયાર કરો.**

અ) મારી રહ્યો પ્રાણ હતો એમ ગુલામીમાં અનેક રીતે રૂંધાયેલો રાષ્ટ્રનો ફૂંફાડા.